

**UNIVERSITATEA “PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**SPAȚIUL ALVEOLAR
- REZUMAT -**

Jurnalul literar românesc între anii 1930-2000

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. IULIAN BOLDEA**

**DOCTORAND:
Dan LOTOȚCHI**

TÂRGU-MUREȘ

2011

Trei sunt resursele din care provine această lucrare: semiotică, teoria limbajului și teoria textului. Coalescența lor, interdisciplinară, ne-a condus, însă, și spre zone în care literatura apare ca o „Cenușăreasă” a jurnalului intim. „Reabilitarea” literaturii prin *jurnalul intim* nu apare ca o funcție evidentă în această zonă, mereu glisantă, mereu prolifică a funcționării *literarului*. Tema, rematică acestui *jurnal*, e raportul dintre *sema* și *soma*, dintre sens și scriitură, modul de comportare al scrierii, alocutor corporalității.

Observând însă și o etică a acestui tip de comportament scriitoricesc, teza noastră se complinește cu intervalul pe care îl creează *jurnalul literar* într-o epocă a modificărilor de sens paradigmatic. Am evitat în mod intenționat o descriere istoriografică a jurnalelor din perioada propusă. De la Rebreanu până la Mircea Zăciu, precum constată și Eugen Simion, jurnalul literar tinde să se distingă ca gen literar, să se departajeze de rolul tradițional acreditat literaturii. De aceea, jurnalul nu se poate focusa la propriu în zona de interes al acestui studiu, deși prin faptul că ne propunem o *poietică* a diarismului, cercetarea noastră se situează, totuși, pe ceea ce considerăm simptomatic pentru spațiul alveolar.

În ce constă acest spațiu alveolar? Este o propunere metodologică de a cerceta efectiv. Locul său de desfășurare este însă scriitura, „scriitura” ca rezultat fenomenologic al respirației. Însă nici acest constat nu privește direct cercetarea noastră: adică raportul dintre respirație și scriitură. Atitudinea fundamentată a acestui studiu privește logica limbajului și modul în care această logică este percepută de o speță scriitoricească, din literatura română, ca fiind funcțională problematicii deschise de Wittgenstein în celebra sa lucrare *Tractatus logico-philosophicus*.

Expunerea cercetărilor lui Wittgenstein privind spațiul atomar, evidente în *Tractatus*, îl conduc nu numai pe autor dar și pe noi înșine la această poziționare a spațiului alveolar: între *sema* și *soma* intervine *logos*-ul și mai ales funcția lui mitică. Deschiderea pe care o propune Mircea Eliade asupra funcției camuflate a textului, ca act de expresivitate alveolar, este peremptorie. Adică nu explică ceea ce se întâmplă efectiv în spațiul alveolar. După această expunere teoretică teza noastră se supune succesiv celor trei modalități de interpretare enunțate la început.

1. Spațiul alveolar este un spațiu al condensării expresiei.
2. Condensarea expresiei produce spațiul alveolar.

3. Spațiul alveolar produce text.

Logica limbajului impune o tăcere a literaturii dar literatura este foarte vorbăreață. Pe această restricție ascetică rezidă interpretarea de față.

Această lucrare s-a născut pe locul de neexprimat al unei alteia, în care aș fi vrut să urmăresc un traseu mai simplu: "De la soma la sema prin Wittgenstein". În felul acesta aș fi fost absolvit de o datorie pe care o resimt și acum de nerealizat față de un proiect comun, eșuat prin dispariția lui Gheorghe Crăciun, în a cărui memorie dedic, totuși acest substitut, care probabil ar fi avut o altă formă, cea gândită în lungile noastre discuții critice, elaborată cu mai multă percutanță decât am încercat acum să o fac, sub auspiciile gratificante ale Universității Petru Maior, dar care va înțelege, sunt sigur, exigența de la care am pornit.

Teza care a rămas, ca o osatură, extensibilă la ce am considerat extensibil, este aceea că între soma și sema rămâne un spațiu redundant, pe care îl numesc provizoriu *Spațiul alveolar*, oarecum *rema*, din lingvistică, atât cât lingvistica mai poate fi un instrument de incizie. Am folosit ca punctie și punctualitate *Jurnalul intim* în modul de inserție în acest spațiu. Nu orice tip de jurnal. Și nu orice tip de intimitate. Alegerea lor ca argument de manifestare și analiză mi-o asum și o recunosc ca fiind incompletă față de un studiu mai aprofundat. În același timp, lucrarea aceasta, ce nu aparține istoriei literare (a *jurnalului* în speță - aș fi fost tentat să fac acest studiu exhaustiv - dacă timpul ne-ar fi îngăduit o astfel de îndelungată cercetare, fără obiectul ei precizat de o tradiție filologică prin care textul devine interpretat) nici aparentei limitări semiotico-lingvistice și nici măcar unui riguros studiu de teorie a literaturii - deși în antropologie, filozofie, imagologie, mitografie, fizică etc. (dacă îmi este permis cu slabele mele intuiții să cartografieez meditații interdisciplinare, oarecum recognoscibile dincolo de obiectul Literatură, astăzi) - m-am cam aventurat. O metodologie, să-i spunem contiguă și indicativă tocmai prin excluderea de tip „nici asta...nici asta” precum o definea Noica în *Tratatul lui de ontologie*, constatând prezența unei rezonanțe ondulatorii în orice câmp al scriiturii, a unei alte includeri, altfel decât "deschiderea ce se închide" – soma - resemantizată, rematizată. Am considerat că în însăși ființa ei, Literatura poate fi redefinită, este redefinibilă în esență fulgurantă prin *spațiul alveolar*, nu un centru sau limită-o aproximare coerentă dar nu coercitivă a intuiției epistemice inițializatoare. Și a unei încrederi. Aceea că literatura, indiferent de suportul ei actual, rămâne acel topos al creativității umane, recognoscibil, chiar cu instrumentele noastre mereu ajustabile, mereu mai precare, un

spațiu al evoluției, al inconstanței somatice și al constanței semice, în același timp cu tautologizarea instrumentată organic de limbaj. Precum *analogon*-ul respirației în rema-tizare.

Descrierea itinerariului nu poate înlocui un parcurs. Itinerariul parcurs nu poate înlocui parcurgerea itinerată. Precum în demersul lui Joyce, Ulise rămâne mereu acasă în acea unică zi și totuși atât de asemănătoare celorlalte „16 iunie 1904” fixată lui de autorul imaginat, imaginar și imaginativ; orice drum își recunoaște parcursul numai după urma lăsată în scriere, fir al Ariadnei, fie că e vorba de Tezeu sau de un Autor „în sensul pe care i-l acordăm astăzi”, fie că e vorba de o scriere, ea însăși labirint și palimpsest ale cărei urme se șterg împlicate de mai mulți autori, substituindu-se succesiv aceluiași, anonimându-l și anonimându-se reciproc într-un infinit fără origine hermeneutică: Borges credea că Universul e o Carte.

Am dispus în această frază nu numai o căutare a subiectului tezei cât și o căutare a subiectului interiorizat de un discurs ascuns în discurs a-poziționat ca subiect în interiorul discursului neutralizat de însăși funcția discursivă: o a-poziționare care explică Odiseea lui Homer , dar și pe cea a lui Joyce prin deplasarea subiectului în timp. Călătoria temporală - căci numai în timp se poate întâmpla - circumscrie în mișcările ei haotice sau temerare un topos care iese din categoria spațiului înconjurat de pași, ca să rămână exterior experienței corporale: este situația pe care încercăm să o descriem la 0. Excurs într-un discurs. Apare însă termenul de a-poziție: fie ca explicitum, fie ca o redundanță în câmpul semiotic al scriitorului, al scrierii și al celui care mai poate descifra destinul mereu fulgurent al literaturii, re-poziționabil în înțelesul hermeneutic al interpretării, explicației și înțelegerii.

A-poziție: nu o nouă *theoremă*, nu un demers prejudicativ, nu altă fațetă a acestei configurații cristaline, mereu prismatice la lumina scânteietoare a *teoriei*, nu o substanță unitară a labirintului hermeneutic prin transsubstanțiere chimică. Ci doar, poate, o metaforă redundantă și ea în caracterul ei expansiv: spațiul alveolar, un spațiu impropriu cercetării cu slabele mijloace care ne stau la dispoziție, dar mereu perfecționabile pentru că însuși spațiul este generos și generator de noi instrumente ale apropierei și în același timp împroprietărindu-și termenii, apărându-i de noi dispersii față de subiect. Constatăm această dublă mișcare provocată de spațiul alveolar. Dacă ar fi translatorie am putea-o recunoaște imediat: modalitatea ei este principiul Ariadnei. Înscrierea chiar cu riscul paradoxului în miezul iradiant din care și Arahne opune din margini funcția ei la fel de expansivă. Paradoxul mediază și de cele mai multe ori ca bun diplomat întâlnirea pe un teren neutru a acestor două forțe foarte războinice: Ariadna și Arahne. „Nu poți ieși din limbaj cu mijloacele limbajului”

ar putea spune unul din diplomații convocați *post bellum* la această întâlnire. E vorba de Ludwig Wittgenstein, dar mai sunt și alții, nenumărați (un elogiu mă simt dator să-l adresez lui Anton Dumitriu cât și domnului Livius Ciocârlie care mi-au prezidat în tăcere benefică actele mele de translator și interpret).

Și dacă această lucrare ar mai putea avea vreo rezonanță în zona teoriei literaturii, în câmpul freatic în care se întâlnesc reflecții despre obiectul fără obiect, glisant ca și expresia lui, aceasta ar fi indusă de încă optica, obsesiva și totuși revigorizanta relație dintre subiect și obiect pe temeiul „Fântâniei somatografice” conform aceluiași Gh.Crăciun.

Nu căutarea importanței ci doar a portanței, căutare restricționată la portanța pe care și-o conferă în actul respirației literatura însăși. O respirație extinsă în domeniul propriu câtorva autori, câtorva nume, convocând prezența lor nu prin foraj, ci prin convocarea lor simpatetică la o teză universitară. Între „poieticitate” și „literaturizare”, „stă neclintita limbă” cum Eminescu a știut să o spună. Caracterul duplicitar al scrierii, în căutarea autenticului (autentes = cel care ia conștiință de un loc) va fi făcut în dizertația noastră printr-un ocol, chiar și „silvic”, având în vedere abundenta vegetație care acoperă intuiția primordialității spațiului asupra scriiturii. „Ocolul silvic” se va face prin încrângăturile spațiului logic considerat apoi ca un spațiu al textului ca locuțiune: textul poate, și poate fi, un instrument la îndemână pentru a direcționa limbajul către zonele lui aerate (am descris capitolul 1 și 2 – capitole care privesc doar *poesis*-ul teoretic și nu fragmentarismul prin care acest *poesis* s-ar putea ridica la dimensiunea spațiului alveolar).

Atenția cercetătorului se îndreaptă spre corpul sintagmatic la Gheorghe Crăciun (subînțelegând corp = organism generator al scriiturii, diferit de semnul ca simptom) ca apoi traseul să se oprească la fel de îndelung asupra lui Cioran și în cele din urmă asupra epifaniei diaristicii la Mircea Eliade» (3, 4, 5).

Pentru ca în miezul redundant(6), ca o retorsiune a subiectului, să întâlnim tot prin literatură o etică a semnelor, un comportament specific spațiului alveolar, indispensabil, dacă e să măsurăm printr-o imagine de feedback constituirea lui alveolară; în directă consultare a câtorva jurnale, considerate semnificative. Elecțiunea n-a fost întâmplătoare sau provizorie, foraj, a-pozitie. Nu putem explica nimic în stilul explicării: fațeta jurnalistică dislocă spațiul alveolar prin însuși faptul de a-l reprezenta. Precum spunea mereu citabilul modern

Mallarmé ,nimic nu se poate întâmpla în spațiul alveolar: decât poate o constelație a revelațiilor succesive prin care acest spațiu se definește, până la urmă în auctorialitate .

„De ce am făcut acest lucru?” Pentru că itinerariul itinerant ca o oglindă plimbată pe parcursul unei păduri își poate identifica regimul expresiei pe un loc al absenței, al tăcerii metabolice-considerând metabola în sensul cercetătorilor de la Liege- prin însuși faptul de-a denumi lumea. Cred că este cel mai important accent care m-a motivat să pornesc această lucrare. Și ca un omagiu elegiac ideii de Mimesis(7) o privire mai puțin oximoronică-considerându-l ca o specie degradată a paradoxului, în final, sub constatul că figura însoțitoare a fost, totuși ,chiasmul;cu riscul chiar,de a rămâne doar elegiac, tonul considerațiilor necanonice asupra unui gen-cel diaristic-aflat el însuși în permanentă metamorfoză, pentru a repera , a se constitui ca reper,dacă nu ca referent cel puțin ca spectator al acestui etern spectacol semiotic care e Literatura.

Și literatura, organism invizibil de prelucrare a *mitos*-ului și el „camuflat” se constituie ca „diferanță”, ca diferire voit distinctivă, adeseori redundantă, a principiului ei formator, dacă nu chiar al „conștiinței” cel puțin a „conștientizării”; sorgintea mnemotehnică a scriiturii.

Spațiul ei protector, protejant alveolar, îl regăsim, în cazurile vizate în diaristică, într-un timp care ia forma propriului spațiu.

Bibliografie generală

AL-GEORGE, Sergiu – Limbă și gândire în cultura indiană, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976

AUDOUZE, Jean, Michel Cassé, Jean-Claude Carrière – Conversație despre invizibil, trad. Maria și Cezar Ivănescu, Ed. Omniscope, Craiova, 1998

AUERBACH, Erich – MIMESIS, EPLU, București, 1967

BARTHES, Roland – Romanul scriiturii, trad. Adriana Babeți, Delia Șepețean-Vasiliu, Ed. Univers, București, 1987

BARTHES, Roland; BAUDRY, Jean-Louis; DERRIDA, Jacques; ... – PENTRU O TEORIE A TEXTULUI, Ed. Univers, 1980

BLANCHOT, Maurice – Spațiul literar, Ed. Univers, București, 1980 (Infinitul literar: Aleph, pp. 186-189).

BLOOM, Harold – Canonul Occidental, Grupul Editorial Art, București, 2007, pp. 513, 516, 522.

BOLDEA, Iulian, Teme și variațiuni, Editura Europress, București, 2008

BOLDEA, Iulian, Aproximații, Editura Contemporanul, București, 2010

BUCĂ, Marin – Enciclopedia gândirii aforistice românești, Sec. XVI-XX, Ed. tehnică, București, 2006

CAILLOIS, Roger – Omul și sacralul, trad. Dan Petrescu, Ed. a II-a, Ed. Nemira, București, 2006

CĂLINESCU, George – ISTORIA LITERATURII ROMÂNE DE LA ORIGINI ȘI PÂNĂ ÎN PREZENT, Editura Fundației Regale pentru *Literatură și Artă*, București, 1941

CERONETTI, Guido – Tăcerea trupului, trad. Michaela Șchiopu, Ed. Humanitas, București, 2002

CIOCÂRLIE, Livius – Caietele lui Cioran, Ed. a II-a, Ed. Humanitas, București, 2007

CIOCÂRLIE, Livius – Mari corespondențe, Ed. Cartea Românească, București, 1981

CIOCÂRLIE, Livius – Negru și alb, Ed. Cartea Românească, București, 1979

CIOCÂRLIE, Livius – Paradisul derizoriu. Jurnal despre indiferență, Ed. Humanitas, București, 1993

CIOCÂRLIE, Livius – Pornind de la Valéry, Editura Humanitas, București, 2006, pagina 18-20.

CIOCÂRLIE, Livius – Realism și devenire poetică, Ed. Facla, Timișoara, 1974

CIORAN – 12 scrisori de pe culmile disperării, Ed. Apostrof, Cluj-Napoca, 1985

CIORAN – Caietul de la Talamanca, Ed. Humanitas, București, 2000

CIORAN – Convorbiri, Ed. Humanitas, București, 1993

CIORAN – Scrisori către cei de acasă, Ed. Humanitas, București 1995

CIORAN – Scrisori către Wolfgang Kraus, trad. George Guțu, Ed. Humanitas, București, 2009

CIORAN – Țara mea, trad. Gabriel Liiceanu, Ed. Humanitas, București, 1996

Cioran despre Dumnezeu – Antologie de Aurel Cioran, Ed. Humanitas, București, 1997

CIORAN E. M. – Antologia portretului, trad. Petru Creția, Ed. Humanitas, București, 1997

Cioran și muzica – Antologie de Aurel Cioran, Ed. Humanitas, București, 1996

CIORAN, Emil – Amurgul gândurilor, Ed. a II-a, Ed. Humanitas, București, 2006

CIORAN, Emil – Antropologia filosofică, Ed. Pentagon – Dyonisos, Craiova, 1991

CIORAN, Emil – Căderea în timp, Ed. Humanitas, București, 1994

CIORAN, Emil – Caiete III, Ed. Humanitas, București, 2000

CIORAN, Emil – Cartea amăgirilor, Ed. a III-a, Ed. Humanitas, București, 2000

CIORAN, Emil – Demiurgul cel rău, Ed. Humanitas, București, 1995

CIORAN, Emil – Despre neajunsul de a te fi născut, Ed. Humanitas, București, 1995

CIORAN, Emil – Exerciții de admirație, Ed. Humanitas, București, 1993

CIORAN, Emil – Îndreptar pățimaș, Ed. Humanitas, București, 1991

CIORAN, Emil – Ispita de a exista, Ed. Humanitas, București, 1992

CIORAN, Emil – Istorie și utopie, Humanitas, București, 1992

CIORAN, Emil – Lacrimi și sfinți, Ed. a III-a, Ed. Humanitas, București, 1998

CIORAN, Emil – Mărturisiri și anateme, Ed. Humanitas, București, 1994

CIORAN, Emil – Mon Pays – Țara mea, Ed. Humanitas, București, 1996

CIORAN, Emil – Pe culmile disperării, Ed. Humanitas, București, 1990

CIORAN, Emil – Revelațiile durerii, Ed. Echinox, Cluj-Napoca, 1990

CIORAN, Emil – Schimbarea la față a României, Ed. a V-a, Ed. Humanitas, București, 1998

CIORAN, Emil – Sfârtecare, Ed. Humanitas, București, 1995

CIORAN, Emil – Silogisme amărăciunii, Ed. Humanitas, București, 1992

CIORAN, Emil – Singurătate și destin, Ed. Humanitas, București, 1991

CIORAN, Emil – Tratat de descompunere, Ed. Humanitas, București, 1992

CRĂCIUN, Gheorghe – CU CARTEA DESCHISĂ, Ed. Institutul European, Iași, 1997

CRĂCIUN, Gheorghe – Trupul știe mai mult, Ed. Paralela 45, Pitești, 2006

CULIANU, Petru – MIRCEA ELIADE, Ed. Nemira, București, 1995

DEELY, John – BAZELE SEMIOTICII, Ed. All, București, 1997

DEELY, John – Bazele semioticii, trad. Mariana Neț, Ed. All, București, 1997

DERRIDA, Jacques – Diseminarea, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1997

DERRIDA, Jacques – Scriitură și diferență, Ed. Univers București, 1998, p. 392.

DERRIDA, Jacques – Scriitura și diferența, Ed. Univers, București, 1998

DEVITT, Michael, Kim Sterelny – Limbaj și realitate, trad. Radu Dudău, Ed. Polirom, București, 2000

Dicționar de științe ale limbii – Ed. Nemira, București, 2001

Dicționar Oxford de filozofie, Simon Blackburn, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999.

DINDELEGAN, Gabriela Pană, Dicționar de științe ale limbii, Ed. Nemira, București, 2001

DUMITRIU, Anton – Istoria logicii, Ed. Didactică și pedagogică, București, 1975, pp. 919-922.

DURAND, Gilbert, Aventurile Imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul, Ed. Nemira, București, 1999

ECO, Umberto - În căutarea limbii perfecte, Editura Polirom, 2002.

ECO, Umberto – O TEORIE A SEMIOTICII, Ed. TREI, București, 2008

ELIADE, Mircea – IMAGINI ȘI SIMBOLURI, Ed. Humanitas, București, 1994

ELIADE, Mircea – JURNAL [1941-1969], Ed. Humanitas, București, 2004

ELIADE, Mircea – JURNALUL PORTUGHEZ ȘI ALTE SCRIERI, Vol. I-II, Ed. Humanitas, București, 2006

ELIADE, Mircea – MEMORII [1907-1960], Ediția a II-a, Ed. Humanitas, București, 1997

ELIADE, Mircea – MITUL ETERNEI REÎNTOARCERI, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1999

ELIADE, Mircea – ȘAMANISMUL ȘI TEHNICILE ARHAICE ALE EXTAZULUI, Ed. Humanitas, București, 1997

Eliade, Mircea, Ioan P. Culianu – Dicționar al religiilor, trad. Cezar Baltag, Ed. a II-a, Ed. Humanitas, București, 1996

ELIADE, Mircea; CULIANU, Ioan P. – DICȚIONAR AL RELIGIILOR, Ed. Humanitas, București, 1996

Enciclopedie de filosofie și științe umane, București: All Educational, 2004.

FOUCAULT, Michel, Hermeneutica subiectului, Ed. Polirom, Iași, 2004

GADAMER, Hans Georg – Elogiul teoriei; moștenirea Europei, Editura Polirom, Iași, 1999, pp. 103 – 110.

GENETTE, Gérard – Figuri, Editura Univers, București, 1978, pp. 85-99.

GENETTE, Gérard – Introducere în arhitectură, Ed. Univers, București, 1994

GENETTE, Gérard – Literatura și spațiul în Figuri, Editura Univers, București, 1978, pp. 143 – 147.

GOLESCU, Dinicu, Însemnare a călătoriei mele, Ed. Minerva, București, 1977

GOLESCU, Dinicu, Scrieri, Ed. Minerva, București, 1990 (ediție îngrijită de Mircea Anghelescu)

Grupul μ – Retorica poeziei, Ed. Univers, București, 1997

HAKUIN, Ekaku – Lauda Zazenului, trad. Stela Tinney, Ed. Herald, București, 2005

HASSLER, Gerda, Synonymie et incompatibilité des noms d'émotions, Lidil - revue de linguistique et de didactique des langues, 2005

HEIDEGGER, Martin – ORIGINEA OPEREI DE ARTĂ, Ed. Univers, București, 1982

HÜGLI, Anton, Poul Lübcke – Filozofia secolului XX, vol. II, Ed. All Educational, București, 2003

IEROMONAH GHELASIE, Gheorghe – MYSTAGOGIA ICOANEI, Ed. Platytera, București, 2010

IONESCO, Eugène – Căutarea intermitentă, Editura Humanitas, București, 2002, pp. 46-59.

IONESCO, Eugène – Între viață și vis, Convorbiri cu Claude Bonnefoy, Editura Humanitas, București, 1999, pp. 8-12.

IOSIFESCU, Silvian – Literatura de frontieră, Editura Enciclopedică Română, București, 1971

Istoria didactică a literaturii române, coordonator Gheorghe Crăciun, Ed. Magister, Brașov, 1997

JANIK, Allan, Stephen Toulmin – Viena lui Wittgenstein, trad. Mircea Flonta, Ed. Humanitas, București, 1998

KAITEN, Nukariya – Istoria Zenului, trad. Marian Stan, Ed. Herald, București, 2005

KLUBACK, William, Michael Finkenthal – Ispitele lui Emil Cioran, Ed. Univers , București, 1999

KUNDERA, Milan – TESTAMENTE TRĂDATE, Ed. Humanitas, București, 2008

LE BRETON, David – Despre tăcere, Ed. All, București, 2001

LE RIDER, Jacques – JURNALE INTIME VIENEZE, Ed. Polirom, Iași, 2001

LE RIDER, Jacques – Jurnale intime vieneze, trad. Magda Jeanne Renaud, Ed. Polirom, București, 2001

LIICEANU, Gabriel – ÎNCERCARE ÎN POLITROPIA OMULUI ȘI A CULTURII, Ed. Cartea Românească, 1981

LIICEANU, Gabriel – Itinerariile unei vieți: E.M. Cioran, Ed. Humanitas, București, 1995

Maestrul Dogen – Dincolo de gândire, trad. Radu Ciocănelea, Ed. Herald, București, 2003

MANOLESCU, Nicolae – Istoria critică a literaturii române, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.

MARCU, Mihaela, Teză de doctorat: Dinicu Golescu, Limba Jurnalului de călătorie, Universitatea din Craiova, 2010

MCLUHAN, Marshall, Texte esențiale, ediția a II-a revizuită, Ed. Nemira & Co, București, 2006

MIHĂILESCU, Dan C. – Notă la volumul „Eugène Ionesco – Teatru V“, Editura Univers, București, 1998.

NABOKOV, Vladimir – Cursuri de literatură, Editura Thalia, 2004, p. 5.

NEAGOȘ, Ion – MITUL IUBIRII, Ed. Paralela 45, Pitești, 1999

NIETZSCHE, Friedrich – Aforisme. Scrisori , trad. Amelia Pavel, Ed. Humanitas, București, 1992

NIETZSCHE, Friedrich – Amurgul idolilor, Ed. Humanitas, București, 2005

NIETZSCHE, Friedrich – AMURGUL ÎNGERILOR, Ed. Humanitas, București, 2005

NOICA, Constantin – SPIRITUL ROMÂNESC LA CUMPĂTUL VREMII. ȘASE MALADII ALE SPIRITULUI CONTEMPORAN, Ed. Univers, București, 1978

NOICA, Constantin, Simple introduceri la bunătatea timpului nostru, Ed. Humanitas, București, 1992

PALEOLOGU, Alexandru – Ipoteze de lucru, Editura Eminescu, 1996, pp. 62-63.

PARFENE, C. – Receptarea poetică, Ed. Polirom, București, 1998

PASCAL – Cugetări, Ed. Univers, București, 1978

PASCAL, Blaise – CUGETĂRI, Ed. Univers, București, 1978

PENROSE, Roger – MINTEA NOASTRĂ ... CEA DE TOATE ZILELE, Ed. Tehnică, București, 2006

PLETT, Heinrich F. – ȘTIINȚA TEXTULUI ȘI ANALIZA DE TEXT, Editura Univers, București, 1983

POETICĂ ȘI STILISTICĂ – Orientări moderne, Ed. Univers, București, 1972

Pro & Contra Emil Cioran – Antologie de Marin Diaconu, Ed. Humanitas, București, 1998

PROTOPOPESCU, Valentin – Cioran în oglindă. Încercare de psihanaliză, Ed. Trei, București, 2003

RĂDULESCU Carmen Ligia – Emil Cioran: conștiința ca fatalitate, Ed. Recif, București, 1994

RESCHIKA, Richard – Introducere în opera lui Emil Cioran, trad. Viorica Niscov, Ed. Saeculum I.O., București, 1998

SAGAN, Carl – Creierul lui Broca, Ed. Politica, București, 1989

SAVATER, Fernando – Eseu despre Cioran, Ed. Humanitas, București, 1998

SCHLEIERMACHER, F.D.E., Editura Polirom, Iași 2001, pp. 177-179.

- SIMION, Eugen, Ficțiunea jurnalului intim, Vol. III. Diarismul Românesc, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2005
- SLOTEDIJK, Peter – Reguli pentru parcul uman, Editura Humanitas, București, 2003.
- STAROBINSKI, Jean – TEXTUL ȘI INTERPRETUL, Ed. Univers, București, 1985
- STEINER, George – DUPĂ BABEL, Ed. Univers, București, 1983
- STEINER, George – După Babel, Editura Univers, București, 1983, pagina 503.
- STOICESCU, Nicolae – CUM MĂSURAU STRĂMOȘII, Ed. Științifică, București, 1971
- STOLOJAN, Sanda – Amurg senin, Ed. Humanitas, București, 2007
- STOLOJAN, Sanda – Ceruri nomade, Ed. Humanitas, București, 1999
- VRÂNCEANU-BIDU, Angela; CĂLĂRAȘU, Cristina ... – DICȚIONAR DE ȘTIINȚE ALE LIMBII, Ed. Nemira, București, 2001
- WATTS, Alan, W., Calea Zen, Ed. Humanitas, București, 1957
- WEINBERG, Steven – Descoperirea particulelor subatomice, Ed. Humanitas, București, 2007
- WITTGENSTEIN, Ludwig – Despre certitudine, trad. Ioan Giurgea + Mircea Flonta, Ed. Humanitas, București, 2005
- WITTGENSTEIN, Ludwig – Însemnări postume – trad. Mircea Flonta, Adrian Paul Ilescu, Ed. Humanitas, București, 1995
- WITTGENSTEIN, Ludwig – TRACTATUS LOGICO-PHILOSOPHICUS, Ed. Humanitas, București, 2001
- WITTGENSTEIN, Ludwig – TRACTATUS LOGICO-PHILOSOPHICUS, **Routledge & Kegan**, London, 1971
- WITTGENSTEIN, Ludwig – Tractatus logico-philosophicus, trad. Mircea Dumitru și Mircea Flonta, Ed. Humanitas, București, 2001
- ZEN – Din spusele și versurile Maeștrilor, trad. Marius Iosif, Ed. Eco, Cluj-Napoca, 2003

